

ВІТАННЯ УГК Церкві з НАГОДИ 420-ліття БЕРЕСТЯ

ВЕРХОВНОМУ АРХІЄПИСКОПУ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ СВЯТОСЛАВУ

Вельмишановний Владико!

Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України вітає Вас і керовану Вами Церкву із славним ювілеєм - 420-річчям Берестейського Собору 1596 року. Собор цей заклав основу повернення Українського християнства до стану своєї ще конфесійної нероз'єднаності, до християнства, прийнятого у 988 році для Русі-України Володимиром Великим. Собор цей призвів водночас до збереження Українського Східного обряду й української мови в богослужінні, зрештою - убезпечив українців від повної полонізації й обмосковлення.

Різну оцінку одержав Берестейський Собор в суспільній думці. В радянську роки його подавали як одну із найбільш згубних подій в українській історії. Православні розглядають його як вияв зради. Нині його також прагнуть піддати забуттю під впливом ганебної Гаванської декларації Франциска і Кирила. Ми ж разом з Вами зорієнтовані на збереження пам'яті про Собор 1596 року як світлозначиму подію української історії. На честь Собору до його 425-річчя в 2021 році варто ініціювати спорудження пам'ятного монументу.

Водночас українські академічні релігієзнавці щиро вдячні Вам за вітання з нагоди нашого двадцятип'ятиріччя і високу оцінку Вами нашої наукової і практичної діяльності. Ми паралельно з УГК Церквою утверджувалися в ці роки в українському соціумі. Знаємо, що не легко було українським греко-католикам за умов невизнання за радянського владарювання Вашого права на свободу свого віросповідання, за умов всілякого цькування й обстрікування зберегти себе, самоутверджуватися, шукати можливі шляхи самозбереження. Нам також прийшлося долати домінуючий роками опійний підхід до релігії, несприйняття державою інших, окрім православ'я, конфесій, їх права на свободу свого релігієвияву. Гадаємо, що ми, як і УГКЦ, гідно пройшли шлях утвердження. При цьому з'явилися нові форми співпраці релігієзнавців і конфесійних спільнот, відбувалася толерантизація міжконфесійних відносин, набували науково-обгрунтованих форм стосунки Церкви і держави. Ми у Відділенні високо цінуємо активну і позитивну роль в цьому нині Вами керованої Церкви. При потребі Відділення надавало бажане сприяння УГКЦеркві у вирішенні її проблем. Наші відносини набирали все нових і нових форм, зауважимо, подеколи таких у порозумінні між нами, яких ми не мали з іншими конфесіями. Ми були у співпраці з Вами в Помаранчевих подіях і на Євромайдані, маємо порозуміння в процесах утвердження української України. Тепер постає завдання зберегти наявне і внести нові пропозиції у нашу плідну співпрацю. Відділення готове до цього, хоч нам нині не легко за умов недофінансування нас, діяльності в складному релігійному полі утаємниченого міжконфесійного протистояння, за умов правових невірешностей низки

питань буття релігійних організацій, подеколи необґрунтованого втручання владних структур в їх діяльність або ж взагалі байдужість щодо їх наявності.

*Зі щирою повагою до Вас і всієї УГКЦеркви
професор **Анатолій КОЛОДНИЙ** –
керівник Відділення релігієзнавства ІФ НАН України,
президент Української Асоціації релігієзнавців.*

20 вересня 2016 року

РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ «НОВА ЗОРЯ»

В рік 420-ліття Берестейської Унії Ваша газета із україно-центричних і патріотичних позицій оцінює і розповідає про цю подію, в захист сакральних й історичних наслідків якої виступили ті, кого так званий Львівський собор 70 років тому дав можливість зробити в'язнями сталінського режиму. Шкода, що навіть не всі в УГКЦ усвідомлюють те, що саме Берестя зберегло українську Україну, зберегло український Східний обряд, українську мову в богослужінні й освіті, дало можливість виплекати і зберегти українську інтелігенцію й українське священство. Не будь Берестя ми, українці, були б ополячені й омосковлені, златинізовані й стали б частиною «русского мира», взагалі зникли б як нація. То ж пам'ятник-монумент варто спорудити на честь цієї видатної події української історії, а не замовчувати її в угоду тим, хто, засуджуючи уніатизм, виявляє нові прагнення з ліквідації Української Греко-Католицької Церкви і прислуговується в такий спосіб нашим недругам».

*Професор **Анатолій КОЛОДНИЙ** –
керівник Відділення релігієзнавства
Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України,
президент Української Асоціації релігієзнавців*

ЮВІЛЕЇ НЕ ЗАБУВАЮТЬ

Наведено вище фрагмент з листа газеті «Нова Зоря», надісланого з нагоди 25-ї річниці її заснування проф. А.Колодним. Слова видатного українського вченого лунають сьогодні як голос волаючого в пустелі: про 420-літній ювілей Берестейської Унії мовчить не тільки політичний і науковий істеблїшмент України, але чомусь сором'язливо в його розголосі замовчує цю знаменну дату пряма спадкоємниця Берестя - Українська Греко-Католицька Церква.

Таке недбале відношення до своєї історії пояснити з точки зору логіки важко. Проблема, очевидно, в цінностях (чи радше – у їх відсутності), які сповідають сучасні українські еліти... А досвід Берестейської Унії нині більш ніж актуальний і дуже пригодився би тепер у прямуванні України до спільного європейського дому! Саме завдяки Берестю перед Україною понад 400 років тому відкрився світ європейської науки, освіти, книгодрукування, сакрального мистецтва та архітектури, а найголовніше - постав цілком новий тип євангельського осмислення Вселенськості Християнської Церкви, докорінно відмінний від деспотичного візантійсько-азійського. Унія започаткувала формування української нації, стала прологом створення Хартії вольностей України, більш відомої як Конституція Пилипа Орлика.

Серед тих грамот, які вручили в Римі папі Клименту VIII Потій і Терлецький, були також так звані «Артикули з'єднання», тобто умови, під якими українські владики готові були приступити до з'єднання з Римською Церквою. Основний нарис тих умов був виготовлений на Торчинському синоді 2 грудня 1594 року. Після докладної перевірки цих умов первісний нарис з деякими змінами остаточно прийняли наші владики на Берестейському синоді 12 червня 1595 року. Ці умови, чи то пак «Артикули з'єднання», наші владики вважали «необхідними» для збереження своєрідності Української Церкви, тому вони просили їх затвердити, щоб так, «будучи впевненими про нашу віру, святі Тайни й обряд, тим певніше і без ущербу нашої совісті ми могли приступити до святого з'єднання з Римською Церквою, а й інші, бачачи, що все нам було збережене цілим і непорушним, щоб радніше пішли нашими слідами» (арт 33).

У Римі «Артикули з'єднання» разом з іншими грамотами, що їх вручено папі, було передано для провірення деякими прелатами Римської курії, обізнаними з унійними справами. Остаточно їх переглянула ще й Кардинальська комісія. Усіх артикулів було 33 і всі інші умови церковного характеру було прийнято без труднощів. Вони бо були підготовлені на засадах Флорентійської унії. Так само була прийнята умова відносно збереження обряду й обрядових звичаїв, разом із привілеєм одруженого кліру.

Українські владики були свідомі того, що їм будуть закидати, що, поєднавшись з Римським престолом, вони поступили самовільно, без порозуміння й згоди інших Східних Церков і тим самим стали перешкодою до загального поєднання нез'єдинених Церков з Римською Церквою. Ще й сьогодні чимало чуємо про такі закиди, і то навіть від деяких римських достойників, в бік Української Церкви: мовляв, ви є перешкодою загального з'єднання Східних Церков з Римом. Спитаємо: якою перешкодою? Ось що наші владики вже перед нашим з'єднанням заявили: «Якщо колись за Божою волею і решта вірних Грецької Церкви приступить до єдності із Західною Церквою, треба буде подбати, щоб нам не закидали це як похибку, що ми швидше від них її прийняли. А це тому, що ми це зробили для добра і миру в християнському світі і для уникнення дальших незгод» (Артк. 12).

Всі умови, тобто так звані «Артикули з'єднання», які підготували українські владики, були в повній згоді із засадами Флорентійської унії, а тому

не потребували якогось окремого підтвердження Христового намісника. Папа Климент VIII їх тільки загально згадав у своїй урочистій буллі з'єднання, названій «Великий Господь» і проголошеній під датою 23 грудня 1595 року. Окрема папська булла «Годиться Римському архієреєві» від 23 грудня 1595 року стала канонічною основою, підставою Берестейського з'єднання і заборолом самобутності Української Католицької Церкви. В 1807 році вона була поширена також на Галицьку митрополію з нагоди її відновлення в кордонах Австрії.

Як бачимо, Римський Апостольський Престол віднісся до церковного з'єднання українців пристойно і з великою пошаною. Він без труднощів признав нам усі ті права і привілеї, які вже був забезпечив Вселенський Собор у Флоренції для всіх з'єдинених Східної Церкви. А що Українська Церква тоді перебувала у жалюгідному стані й наші владики не могли надіятися на якусь поміч із Царгороду, то, за натхненням Святого Духа, щоб рятувати свою загибаючу Церкву, рішилися саме з'єднатись з Римським престолом, залишаючи одначе вільний вибір іншим Східним Церквам піти їхніми слідами. Наші владики не розчарувалися, бо Берестейське з'єднання з Римом піднесло Українську Церкву з глибокого її занепаду й привело до її повного розквіту в колі європейських католицьких народів.

В навечір'я відзначення 400-ліття Берестейської унії в листопаді 1995 року папа Іван Павло II у своєму Посланні до вірних УГКЦ, заявивши попервах про свою батьківську солідарність із Українською Церквою, підняв свій голос в обороні її права на існування і вільне визнання віри, заперечив думку, що всі східні католицькі Церкви, а особливо УГКЦ, постають перешкодою єкуменічним починанням. «Берестейська унія,- наголосив всупереч цьому папа, - відкрила нову сторінку історії цієї Церкви, яка сьогодні бажає радісно співати гімн подяки і слави Тому, хто ще раз перевів її від смерті до життя... Святкування Берестейського з'єднання, - слушно зауважує Понтифік, - слід розглядати в контексті Тисячоліття хрещення Київської Русі-України». В Посланні папи наголошено: «Сьогодні є багато мучеників, зокрема в Українській Церкві, за єдність Христового стада. Тому їхня кров зроджуватиме нових послідовників єдності».

Відтак церковна єдність – великий Божий дар. Це довело Берестейське поєднання, яке окреслило європейський вибір українського народу, завдяки чому ми збереглися і сформувалися як повноцінна християнська нація,

Тому, відзначаючи небуденну 420-ту річницю Берестейської унії, маємо щиро дякувати Господові за цей великий і цінний дар для нашого українського народу і покійно благодати Його, щоб своєю ласкою надихнув усіх українців з'єднатись у «єдиній, святій, соборній і апостольській Церкві», а відтак щоб було тільки «одно стадо й один пастир» (Ів. 10:15) на славу триєдиного Бога Отця, Сина і Святого Духа.

Оцінюючи значення Берестейської унії зрештою наголосимо на тому, що вона сформувала новий тип українця - вільної людини з власною гідністю як найбільшим Божим даром і цінністю. Але, на превеликий жаль, над цим

багатючим досвідом Унії та його застосуванням у сучасних реаліях життя України нині ніхто активно не працює...

Найкращим підсумком сказаного вище є слова ще одного великого православного українця, теолога, філософа і мистецтвознавця Дмитра Степовика: «Унія розширила традиційні культурні зв'язки України з романським Заходом, але не перетворила добровільного характеру цих зв'язків на умисні чи й насильницькі впливи», вона «не становила жодної загрози творчим людям України - будівничим, малярам, переписувачам і друкарям книг, різьб'ярам. Навпаки, для них у Бересті широко відкривалося «вікно в Європу». За словами Дмитра Степовика, «саме русифікація, а не ватиканський чи протестантський Захід, підвела український етнос до порогу зникнення з обрію Землі».

Чи глухі почують і сліпі прозріють після цих слів великих православних українців? Дуже хочеться вірити, хоч і сподівань па те мало.

*Підготував экс-редактор газети «Нова Зоря»
о. Ігор ПЕЛЕХАТИЙ*